

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการค้าขายระหว่างประเทศเริ่มมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง พบว่า ประเทศต่าง ๆ มีการค้าขายกันมากขึ้น การนำเข้าและส่งออกสินค้าในแต่ละประเทศต้องมีการพึ่งพาเงินทุน เทคโนโลยี เครื่องมือ และวัตถุดิบจากต่างประเทศในการผลิตสินค้าและบริการบางชนิด สาเหตุที่ทำให้การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้นั้นคือ การที่ประเทศหนึ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตสินค้าและบริการ เกิดความแตกต่างทั้งด้านคุณภาพ และต้นทุนในการผลิต และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกันขึ้นคือ ประเทศใดมีต้นทุนในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งที่มีคุณภาพที่ดีกว่าด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าประเทศนั้นควรที่จะทำการผลิตเพื่อการส่งออกสินค้านั้น และนำเข้าสินค้าที่ตนเองผลิตแล้วมีต้นทุนที่สูง

การค้าขายระหว่างประเทศนั้น เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างกันเนื่องจากที่มีความแตกต่างด้านการผลิต ต้นทุนที่ต่างกัน มีสกุลเงินของแต่ละประเทศเป็นสื่อกลางแห่งการแลกเปลี่ยนและชำระค่าสินค้าและบริการระหว่างกัน เนื่องจากแต่ละประเทศมีสกุลเงินที่แตกต่างกัน การค้าขายระหว่างประเทศจึงมีความเสี่ยงเกิดขึ้นจากสกุลเงินที่ต่างกันของประเทศคู่ค้า

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการนำเข้าเครื่องมือ เทคโนโลยีจากต่างประเทศ และมีการส่งออกสินค้าเกษตรออกไปขายเป็นจำนวนมาก เช่น สินค้าทางการเกษตรที่สำคัญที่เป็นสินค้าเศรษฐกิจ เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อาหารทะเลแช่แข็งและแปรรูป เป็นต้น การนำเข้าและส่งออกสินค้าของผู้ประกอบการแต่ละราย ย่อมพบกับความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ นโยบายการค้า และอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศที่ทำการค้าขาย

สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญกับการนำเข้าและส่งออก คือ อัตราแลกเปลี่ยน และอัตราดอกเบี้ย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการควรคำนึงถึง เพราะเป็นตัวบ่งบอกถึงต้นทุนและการคาดการณ์รายได้ในอนาคต ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวนมากย่อมส่งผลกำไรหรือขาดทุนแก่ผู้ประกอบการแต่ละรายแตกต่างกัน

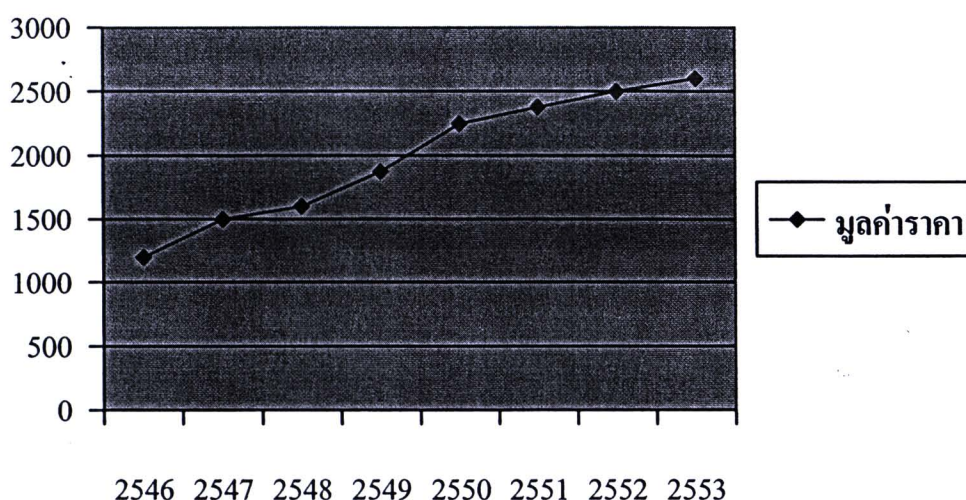
อาหารทะเลแช่แข็งและแปรรูปเป็นสินค้าส่งออกที่ได้รับความนิยมจากต่างประเทศ เนื่องจากประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตอาหารทะเลแช่แข็งและแปรรูปในด้านการผลิตที่มีคุณภาพที่ดีกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากร ภูมิประเทศที่เอื้ออำนวย จากยอดการส่งออกในระยะ 5 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2553 มีอัตราการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 38.1 ในหมวดสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 29.4 ตลาดที่ส่งออกสำคัญ ดังข้อมูลที่ปรากฏ (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

ตลาดส่งออกที่สำคัญ: อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป (ไม่รวมกุ้งแปรรูป)

ประเทศ	มูลค่า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)			อัตราขยายตัว (ร้อยละ)			สัดส่วน (ร้อยละ)		
	ปี พ.ศ.	ปี พ.ศ.	ปี พ.ศ.	ปี พ.ศ.	ปี พ.ศ.	ปี พ.ศ.	ปี พ.ศ.	ปี พ.ศ.	
	2551	2552	2553	2551	2552	2553	2551	2552	
สหรัฐอเมริกา	621.53	596.67	337.75	16.24	-4.00	32.98	22.05	24.02	
ญี่ปุ่น	308.80	283.92	145.74	5.61	-8.05	4.81	10.95	11.43	
ออสเตรเลีย	214.75	167.28	96.17	36.29	-22.10	20.90	7.96	6.73	
แคนาดา	136.79	131.23	61.14	22.14	4.06	-7.98	4.85	5.28	
สเปน	101.16	96.27	58.64	98.15	-4.83	79.71	3.59	3.87	
แอฟริกาใต้	89.15	109.16	45.87	88.85	22.45	-26.42	3.16	4.39	
ลิเบีย	123.97	98.54	38.96	64.37	-0.52	-15.20	4.40	3.97	
ซาอุดีอาระเบีย	79.06	52.13	37.13	26.22	-34.06	66.68	2.80	2.10	
สหราชอาณาจักร	100.15	80.83	33.56	20.55	-19.29	-19.07	3.55	3.25	
ฝรั่งเศส	44.09	49.86	27.14	13.33	13.08	5.68	1.56	2.01	

ที่มา. จาก ข้อมูลสินค้า, โดย กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2553, ค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2553, จาก <http://www.depthai.go.th>



ภาพ 1 มูลค่าการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งและแปรรูป (ไม่รวมกึ่งกระป๋อง)

ที่มา. จาก ข้อมูลสินค้า, โดย กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553, ค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2553, จาก <http://www.depthai.go.th>

จากตาราง 1 พบว่า การส่งออกอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูปของประเทศไทย ช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553 มีมูลค่ารวมที่ 1,324.63 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีปริมาณการส่งออก 418,792 ตัน โดยแบ่งเป็นอาหารทะเลกระป๋องมูลค่า 953.67 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปริมาณ 305,155 ตัน ขยายตัวเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2552 ร้อยละ 11.82 และ 17.65 ตามลำดับ ในส่วนอาหารทะเลแปรรูป (ไม่รวม กึ่งแปรรูป) มีมูลค่าการส่งออก 370.96 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีปริมาณการส่งออก 113,637 ตัน ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.57 และ 16.40 ตามลำดับ

แม้ว่าในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2553 การส่งออกอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ของไทยมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 13.88 ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากราคาวัตถุดิบ ที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะปลาทูน่าที่มีราคาเพิ่มขึ้นจาก 900 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตันในช่วงต้นปี เป็น 1,700-1,800 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตัน ส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยต้องมีการปรับขึ้น ราคาสินค้าในการส่งออก และในปัจจุบันผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าส่งออกปศุสัตว์ยุโรป กำลังประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบที่จับจากทะเลในการผลิตสินค้าเพื่อส่งออก

สหภาพยุโรป ซึ่งเป็นผลมาจากที่สหภาพยุโรปได้ออกระเบียบ IUU Fishing เพื่อต่อต้านการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553 เนื่องจากชาวประมงส่วนหนึ่งโดยเฉพาะรายเล็ก ๆ ยังไม่มีการจดทะเบียนเรือ และอุปกรณ์การจับตามระเบียบดังกล่าวได้ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553)

จากตาราง 1 พบว่า มีการค้าขายกับหลายประเทศ มีความเกี่ยวข้องกับหลายสกุลเงิน ในการรับชำระค่าสินค้าและบริการ ผู้ประกอบการอาหารทะเลแช่แข็งและแปรรูปยังคงเผชิญกับความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนของสกุลเงินจากต่างประเทศคู่ค้าต่าง ๆ อยู่เสมอ มีอัตราแลกเปลี่ยนเงินต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ มีความเกี่ยวข้องกับค่าเงิน และประเทศคู่ค้า กล่าวคือ ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลใดสกุลหนึ่งเกิดความผันผวนขึ้นมา ย่อมส่งผลกระทบต่อต้นทุนในการค้าระหว่างประเทศ ถ้าค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้น ภาคการส่งออกหรือผู้ประกอบการส่งออกต่าง ๆ ย่อมได้รับผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ในทำนองเดียวกัน ถ้าค่าเงินบาทเกิดอ่อนค่าลง ภาคการนำเข้า ผู้ประกอบการนำเข้าย่อมได้รับผลกระทบเช่นกัน ในช่วงระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา ผู้ประกอบการอาหารทะเลแช่แข็งและแปรรูปได้ประสบกับปัญหาทางมูลค่าซื้อขายที่เกี่ยวข้องกับอัตราแลกเปลี่ยน และการปรับใช้กลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยงในรูปแบบที่แตกต่างกัน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนของผู้ประกอบการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งและแปรรูปว่า มีการปรับตัวอย่างไรในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนที่เปลี่ยนไป และใช้เครื่องมือทางการเงินในการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน และไม่ใช้วิธีทางการเงินของผู้ประกอบการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งและแปรรูป อย่งไรกับอัตราแลกเปลี่ยนที่ผันผวนไปจากที่คาดการณ์ไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการป้องกันความเสี่ยงโดยใช้เครื่องมือทางการเงินของผู้ประกอบการส่งออก
2. เพื่อศึกษาวิธีการป้องกันความเสี่ยงโดยไม่ใช้วิธีทางการเงินของผู้ประกอบการส่งออก
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินกลยุทธ์เมื่อเกิดความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ลักษณะของธุรกิจ ได้แก่ ขนาดของกิจการ ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาการดำเนินงาน มูลค่ายอดขาย ประเทศคู่ค้าต่างกัน มีผลต่อการดำเนินกลยุทธ์ระยะสั้นในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนแตกต่างกัน
2. ลักษณะของธุรกิจ ได้แก่ ขนาดของกิจการ ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาการดำเนินงาน มูลค่ายอดขาย ประเทศคู่ค้าต่างกัน มีผลต่อการดำเนินกลยุทธ์ระยะยาวในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนแตกต่างกัน
3. ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินของผู้ประกอบการต่างกัน มีผลในการดำเนินกลยุทธ์ระยะสั้นในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนแตกต่างกัน
4. ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินของผู้ประกอบการต่างกัน มีผลในการดำเนินกลยุทธ์ระยะยาวในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนแตกต่างกัน
5. ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เครื่องมือทางการเงินต่างกัน มีผลต่อการดำเนินกลยุทธ์ระยะสั้นในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนแตกต่างกัน
6. ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เครื่องมือทางการเงินต่างกัน มีผลต่อการดำเนินกลยุทธ์ระยะยาวในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาถึงอัตราแลกเปลี่ยนเกิดความผันผวน หรือเปลี่ยนแปลงไป ผู้ประกอบการจะมีแนวทางในการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนโดยวิธีการใช้เครื่องมือทางการเงิน และไม่ใช้วิธีทางการเงินของผู้ประกอบการอาหารทะเลแช่แข็ง โดยมีผู้ประกอบการจำนวน 548 ธุรกิจ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2553 ของกรมส่งเสริมการค้าส่งออก และสมาคมแช่เยือกแข็งไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การดำเนินกลยุทธ์ในระยะสั้น หมายถึง การดำเนินกลยุทธ์เมื่อเกิดความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี

การดำเนินกลยุทธ์ในระยะยาว หมายถึง การดำเนินกลยุทธ์เมื่อเกิดความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนในระยะเวลามากกว่า 1 ปีขึ้นไป

ขนาดของธุรกิจ จำแนกตามจำนวนทุนจดทะเบียน แบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ

1. ขนาดเล็ก จำนวนทุนจดทะเบียนต่ำกว่าเท่ากับ 100 ล้านบาท
2. ขนาดกลาง จำนวนทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 100 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 1,000 ล้านบาท
3. ขนาดใหญ่ จำนวนทุนจดทะเบียนมากกว่า 1,000 ล้านบาทขึ้นไป

ขนาดของธุรกิจ จำแนกตามจำนวนแรงงาน แบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ

1. ขนาดเล็ก จำนวนแรงงานไม่เกิน 50 คน
2. ขนาดกลาง จำนวนแรงงานตั้งแต่ 51 คน แต่ไม่เกิน 200 คน
3. ขนาดใหญ่ จำนวนแรงงานมากกว่า 200 คนขึ้นไป

ระดับความรู้ทางการเงิน คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงิน ในการดำเนินธุรกิจ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับต่ำ
2. มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง
3. มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง

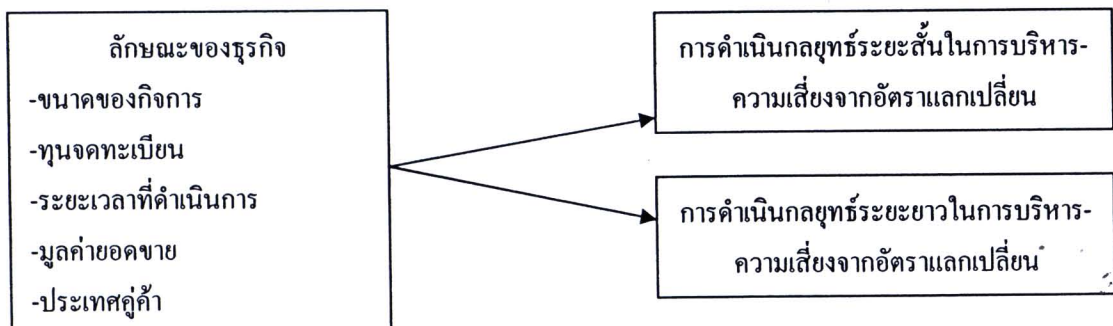
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการในการเลือกใช้เครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสมกับกิจการในการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการในการเลือกวิธีการชำระเงินที่มีความเหมาะสมกับกิจการและสามารถลดความเสี่ยงด้านธุรกรรมการค้า
3. เพื่อให้ผู้ที่สนใจในเรื่องการทำธุรกรรมระหว่างประเทศสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมได้
4. เพื่อให้เกิดการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินใหม่ ที่ใช้ในการป้องกันความเสี่ยงให้ผู้ประกอบการ

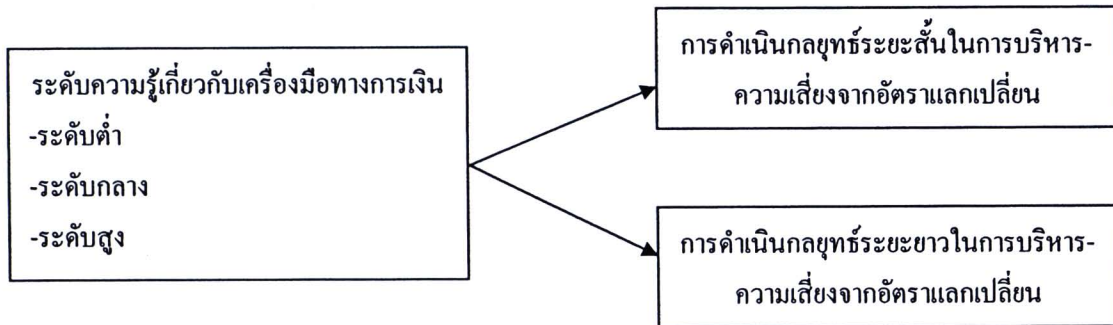
กรอบแนวคิดในการวิจัย



กรอบแนวคิดที่ 1 ลักษณะธุรกิจที่แตกต่างกัน มีผลต่อการดำเนินกลยุทธ์ระยะสั้นและระยะยาวในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนแตกต่างกัน



กรอบแนวคิดที่ 2 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินของผู้ประกอบการต่างกัน มีผลในการดำเนินกลยุทธ์ทั้งระยะสั้นและระยะยาวในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนแตกต่างกัน



กรอบแนวคิดที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เครื่องมือทางการเงินต่างกัน มีผลต่อการดำเนินกลยุทธ์ทั้งระยะสั้นและระยะยาวในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนแตกต่างกัน

